

CEZA ADALET VE İNFAZ SİSTEMİ İÇİNDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN ÖNEMİ

Vehbi Kadri KAMER
CTEGM Daire Başkanı

I. Giriş

Denetimli serbestlik, hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasıdır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere denetimli serbestlik, ceza adalet ve infaz sistemi içinde çok farklı alanlarda verilen hizmetler bütünüdür.¹

Denetimli serbestliğin önemi; “*Etkin bir ceza adalet sistemi, caydırıcı bir ceza infaz sistemi ile iyi bir çocuk adalet sistemi için denetimli serbestlik*” temel unsur olarak ifade edilebilir.²

Denetimli serbestlik hizmetleri, soruşturma aşamasından infazın tamamlanması aşamasına kadar verilmektedir. Bu sistemin bir parçası olan koruma ve yardım hizmetleri, infazın tamamlanmasından sonra da yapılmaktadır.

Makalede ceza adalet sistemi içinde denetimli serbestlik sisteminin önemi; denetimli serbestlik hizmetlerinin tarihçesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin denetimli serbestlik konusunda tavsiye kararı ve denetimli serbestlik konusunda yapılan çalışmalar başlıklarıyla açıklanacaktır.

II. Denetimli serbestlik sisteminin tarihçesi

Mukayeseli hukukta; Amerika Birleşik Devletleri, Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Almanya hizmet veren denetimli serbestlik sistemleri konusunda bilgi verilecektir.

a. Amerika Birleşik Devletleri’nde denetimli serbestlik hizmetleri

Amerika Birleşik Devletleri’nde, denetimli serbestlik hakkındaki ilk yasa, 1878 yılında Massachusetts eyaletinde kabul edilmiş, 1891 yılında aynı eyaletin ceza mahkemelerinde denetimli serbestliğin daha geniş ölçüde kullanımını öngören ikinci bir yasa yürürlüğe konulmuştur. 1933 yılında; onüç eyalet dışında bütün eyaletler yetişkinlere yönelik denetimli serbestlik yasalarına ve Wyoming dışındaki bütün eyaletlerde küçüklere yönelik denetimli serbestlik yasalarına sahip hale gelmiştir.³

Bu ülkede, alternatif cezaların en önemlilerinden olan kontrollü serbestlik, “özel şekilde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ya da cezanın hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlu hakkında onun kişiliğini hedef tutan bir kontrol, yöneltme ve idare sisteminin uygulanmasını belirleyen tedbirdir”. Kontrollü serbestliğin en önemli özelliği, hâkimin bunun koşullarını her suçlunun özelliğine göre belirleyebilmesidir.⁴

¹ **Vehbi Kadri Kamer**, 21 Mart 2007 tarihi ile 23 Mart 2007 tarihleri arasında “*Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı*”nda denetimli serbestlik, koruma kurulları ve çalışmalara sivil toplum desteği konusunda tebliğ, yayımlanmamıştır.

² **Vehbi Kadri Kamer**, 2007 yılında denetimli serbestlik sisteminin hâkim ve Cumhuriyet savcılarının tanıtılması amacıyla 14 ilde 3582 hâkim ve Cumhuriyet savcısının katıldığı seminerler sunduğu tebliğ, yayımlanmamıştır.

³ **Mustafa Özbek**, “*Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*”, Makale, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma*”, **Feridun Yenisey**, s. 88.

⁴ **Füsun Sokulu Akıncı** “*Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar ve Alternatifleri*, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu” (21-22 Ocak 2000), Ankara, 2001, s. 53, aktaran, **Timur Demirbaş**, “*İnfaz Hukuku*”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 446.

Amerika Birleşik Devletleri'nde eyalet hukuku ve federal hukuk kuralları, bir suçlu hakkında denetimli serbestliğin uygulanıp uygulanmayacağına karar verme konusunda hâkimlere geniş takdir hakkı tanımaktadır. Yasal düzenlemeler, genel olarak şu üç koşulun varlığı halinde denetimli serbestliğe izin vermektedir:⁵

1. Failin başka bir suç işleme ihtimalinin bulunmaması;
2. Kamu yararının failin işlemiş olduğu suç nedeniyle ceza almasını gerektirmemesi;
3. Failin topluma kazandırılması için ceza almasının gerekli olmaması.

b. İngiltere'de denetimli serbestlik hizmetleri

İngiltere'de denetimli serbestlik sistemi Londra'lı matbaacı *Frederic Rainer*'in beş Şilini İngiliz Yeşilay Kuruluşuna vererek 1876'da başlamıştır. Daha bu kuruluş, İngiltere ve Wales ulusal denetimli serbestlik hizmetleri haline gelecektir. O yıl denetimli serbestlik hizmetlerinde ilk özel görevli *George Nelson* Southwark Sulh Mahkemesine ataması yapılmıştır. Bir yıl sonra ikinci özel görevli *William Batchelor*, *Bow Street* ve *Mansion House* sulh mahkemelerine atanmıştır. Görevleri, başkentin kapasitesinin üzerinde bulunan ceza infaz kurumlarına bir kısım suçlardan ceza almış hükümlülerin gelmesini engellemektir.⁶

Uygulama; daha sonra 1879 tarihli "*Summary Jurisdiction Act*" ile pozitif hukuka geçirilmiştir. Bu Kanun'un 16'ncı maddesine göre; suçun vahim olmaması halinde verilecek ceza fail açısından ağır olacaksa hâkim, ya failin suçluluğunun tespitine gitmeden açılmış olan davayı geri çevirerek mağdurun zararını tazmin ve mahkeme masraflarını ödemeye mahkum edilebilmekte veya suçluluğu tespit edilip kefaletle salıverilebilmekteydi. hâkim isterse faile belirlenen süreyi iyi hâl ile geçireceğine dair kefil göstermesini şart koşabilmekte, isterse kefilsiz de bu tedbiri uygulayabilmekteydi.⁷

Kanunun kabulünden sonra, Amerika'da uygulanan Probation tedbiri ve failin deneme süresi içinde gözleme tabi tutulması "*Howard Association*" tarafından önerilmiştir. 1887 yılında ilk defa suç işlemiş kişilere deneme süresi içinde gözetim uygulanması kanun tasarısı şeklinde teklif edilmiştir. 1887 "*Probation Of First Offenders Act*" gözlemsiz probationu kabul edilmiştir.⁸

1879 ve 1887 kanunları yürürlükte iken, Probation konusunda ülkede birlik sağlanması amacıyla "*Probation Of Offenders Act*" 1908'de yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun, kendisinden önce iki kanunu yürürlükten kaldırmıştır.⁹

c. Çek Cumhuriyeti'nde denetimli serbestlik hizmetleri¹⁰

Çek denetimli serbestlik ve uzlaşma hizmetleri, resmî olarak 2001 yılında faaliyete başlamıştır. 1989 yılında Çekoslovakya Devleti döneminde ceza hukuku tamamen değişmiş ve denetimli serbestlik hizmetlerinin temeli mevzuatta yer almıştır. 1992 yılında Çek Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından bu yöndeki çalışmalar devam etmiş ve 1994 yılında önemli bir adım olarak ceza usul kanununun cezai kovuşturma konusunda farklılıklar görülmüş ve alternatif cezalar tanımlanmıştır. Bunlar arasında; şartlı salıverilme, hükmün ertelenmesi ve kamu

⁵ **Mustafa Özbek**, "*Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*", Makale, <http://www.google.com.tr/search?hl=tr&q=%22Denetimli+Serbestlik+%28Probation%29%22ta>, 2 Kasım 2006, saat : 07:17.

⁶ <http://www.probation.homeoffice.gov.uk/files/pdf/A%20Century%20of%20Cutting%20Crime%201907%20-%202007.pdf>, 31 Ağustos 2007, Saat:20:40.

⁷ **Mustafa Avcı**, "*Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenekler*", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994, s. 99.

⁸ Age., s. 99.

⁹ Age., s. 99.

¹⁰ Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, "*4-11 Şubat 2006 Tarihleri Arasında Çek Cumhuriyeti'ne Yapılan Çalışma Ziyareti Raporu*", s. 4-6, yayımlanmamıştır.

yararına çalışma yer almıştır. Ayrıca kişinin hâkimin karşısına çıkmadan cezai kovuşturmasının tamamlanabilmesi sağlanmıştır.

Denetimli Serbestlik ve Uzlaşma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2001 yılında kurulmuştur. Halen görev yapmakta olan *Pavel Stern* ilk genel müdürdür. *Stern*, Charles Üniversitesinde Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler bölümünden mezun olmuş, öğrencilik yıllarında denetimli serbestlik hizmetleri hakkında çalışmaya başlamıştır. Diğer meslektaşları ile birlikte kendisinin de üye olduğu “Adliye Sisteminde Denetimli Serbestlik ve Uzlaştırma Derneği” adında bir sivil toplum kuruluşu kurmuşlar, Adalet Bakanlığına denetimli serbestlik hizmetlerini kurması için öneride bulunmuşlar ve mahkemelerde sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaya başlamışlardır.

Stern ve meslektaşları, 1999 yılına kadar bu konuda mahkemelerde tecrübe kazanmışlar ve denetimli serbestlik ile uzlaşma konularında oluşturulması istenen bir kanun tasarısına görüşlerini iletmışlerdir. Söz konusu kanun 2000 yılında kabul edilmiştir. Denetimli Serbestlik Kanununun kabul edilmesinin ardından hâkimlerin denetimli serbestlik hizmetlerini benimsemesinde oldukça zorluklar yaşanmıştır.

Denetimli Serbestlik ve Uzlaşma Genel Müdürlüğü, 2001 yılında dört kişi ile kurulmuştur.

d. Almanya’da denetimli serbestlik hizmetleri

1 Nisan 1953 tarihinde iki ilk gözetim memuru, Gözetim Memurları Birliğinde ve Eyalet Gençlik Dairesinin kontrolü altında işe başlamışlardır. Sistem kısa zaman içinde kurumsallaşarak Bavyera’da 2002 yılında 21.622 kişi 270 gözetim memurundan, Almanya’nın tamamında 165.000 kişi 2.344 denetim memurundan yardım almıştır.¹¹

1953 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Mahkemeleri Kanun’unda denetimli serbestlik tahliye sonrası zorunlu olarak düzenlenmiştir. Genel ceza hukukunda 1953 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Hukuk Reform Kanunu ile 27 yaşını bitirmeyenler ve dokuz aydan fazla hapis cezası alanlar için seçenek olarak düzenlenmiştir.¹²

Denetimli serbestlik uygulamaları ile; infazı tamamlanan *hapis cezalarının* oranı 1965’te % 23’den 80’li ve 90’lı yıllarda % 68’in altına düşmüştür. Şu an bu oran % 6,5 iken denetimli serbestliğin uygulandığı hapis cezalarının oranı % 13 ile yaklaşık iki katına çıkmıştır. Bugün iki yıla kadar tahliyesi mümkün bütün hapis cezalarının dörtte üçü denetimli serbestliğe konu olmakta, bu yetişkinlerde 90.000, çocuklarda 11.000 kişiyi ifade etmektedir.¹³

III. Denetimli serbestlik konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin tavsiye kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 22 Ocak 1965 tarihinde almış olduğu bir kararla üye memleketlerin denetimli serbestlik sistemini ceza sistemlerine almalarını veya sistemlerinde var ise, uygulama alanını genişletmelerini önermiştir. Kararın temelinde yatan ilkeler şunlardır.¹⁴

a. Hürriyeti bağlayıcı ceza, etkili olmadığı gibi zararlı yanları da olabilen bir cezadır. (Suçlunun toplumdaki itilmesi, aile ve işyeri ile ilişkilerinin kaybı, itiyadi suçlularla birlikte ceza infaz kurumunda kalınma sonucu etkilenme ve yüksek maliyet) Ceza infaz kurumu tretmanı konusundaki gelişmeler ise bu zararlı yanları giderememektedir.

b. Şartlı tedbirler, örneğin probation, bu sakıncaları gidermeye olanak vermektedir. Özellikle, rehberlik ve gözetimle birlikte suçlunun toplumda kalarak uygun ve bireyselleştirilmiş tretman ile suçlunun normlara uyurluğunu sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, probation ve benzeri tedbirler, hürriyeti bağlayıcı cezaya seçenek önlemler arasında önemli bir yer almaktadır.

¹¹ **Heinz Schoch**, “Denetimli Serbestlik Yardımı ve İnsancıl Ceza Yargısı”, çeviren, **Pınar Bacaksız**, “Suç Politikası”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s. 375.

¹² Age., s. 376.

¹³ Age., s. 377.

¹⁴ **M. Tören Yücel**, *Kriminoloji*, “Suç ve Ceza”, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986, s. 248.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Ekim 1992 tarihinde 482'nci toplantısında kabul edilen üye devletlere "Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiye Kararında" toplum yaptırımlarının ve tedbirlerinin suçla mücadelenin önemli yollarını oluşturduğu, bunların hapis cezasının olumsuz etkilerini önlediği ve toplumsal tedbirlerin geniş uygulanması gerektiği belirtilmiştir.¹⁵

Kararda geçen "toplumsal yaptırımlar ve tedbirler" ifadesi, suçluyu toplum içinde tutan ve koşulların ve/veya yükümlülüklerin yüklenmesi suretiyle özgürlüğüne ilişkin bir sınırlama içeren ve bu amaç için, kanunda gösterilen organlar tarafından infaz edilen yaptırım ve tedbirleri kapsamaktadır.¹⁶

IV. Ceza adalet ve infaz sistemi içinde denetimli serbestlik konusunda yapılan çalışmalar

Ceza adalet ve infaz sistemi içinde denetimli serbestlik konusunda yapılan çalışmalar denetimli serbestlik sisteminin; etkin ceza adalet sistemine katkısı, ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun azaltılmasına etkisi ve suç işleme oranının azaltılmasına etkisi başlıkları ile açıklanacaktır.

A. Denetimli serbestlik sisteminin etkin ceza adalet sistemine katkısı

Denetimli serbestlik sisteminde, denetim sürecinin yer aldığı ve sonraki aşamaların plânlandığı ve uygulamanın rehberi sayılacak "rapor hizmetleri" ile ceza adalet sistemine yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Bu sistemde; başta sosyal araştırma raporu, salıverme öncesi değerlendirme raporu olmak üzere sekiz ayrı plan form düzenlenmektedir.

1. Sosyal araştırma raporu

Sosyal araştırma raporu; şüpheli veya sanığın kendisinin ve çevresinin sistemli bir bakış açısıyla değerlendirildiği ve toplumla bütünleşmesi amacıyla ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynaklarla ilgili önerileri içeren, soruşturma veya kovuşturma sırasında şube müdürlüğü veya büroda görevli denetim görevlisi tarafından hazırlanan rapordur.

En etkin cezanın, kişiye en uygun ceza olması nedeniyle; cezanın bireyselleşmesinde, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinde, tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının verilmesinde, hapis cezasının ertelenmesinde, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne hazırlanacak sosyal araştırma raporlarından istifade edilebilecektir.¹⁷

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için aranan koşullar arasında bulunan "yapılan soruşturmanın, kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde, şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi ile kamu davasının açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davasının açılmasından daha yararlı olması" koşulları ile *hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının* verilebilmesi için aranan koşullar arasında bulunan "mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması" koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerince düzenlenecek "sosyal araştırma" raporları ile belirlenecektir.¹⁸

Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi için aranan "suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu" koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği ile kişiye en uygun tedbirin belirlenmesi "sosyal araştırma raporları" ile sağlanabilecektir.

¹⁵ Selman Dursun - Özen Atlıhan, "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi", *Suç Politikası*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s. 307.

¹⁶ Age., s. 320.

¹⁷ Vehbi Kadri Kamer, 03 Kasım 2007 tarihinde Samsun Barosu tarafından düzenlenen seminerde "Denetimli Serbestlik" konusunda sunduğu tebliğ yayımlanmamıştır.

¹⁸ Vehbi Kadri Kamer, "Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı", Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim, 2007, s. 12.

Ayrıca, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61'inci maddesinde düzenlenen cezanın bireyselleştirilmesinde hâkim, sosyal araştırma raporlarından yararlanabilecektir. Örneğin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 85'inci maddesinde "Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." hükmü bulunmaktadır. Hâkim bu iki had arasındaki cezayı belirlerken sosyal araştırma raporundan istifade edebilecektir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerince hazırlanan "sosyal araştırma raporları" ile Cumhuriyet savcıları ve hakimler sanıkları tanımakta, cezanın bireyselleştirilmesinde, hapis cezasının ertelenmesinde veya seçenek yaptırımlara çevrilmesinde en uygun tedbiri belirlemektedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2006 yılında 284, 2007 yılında 3.176, 2008 yılının ilk dört ayında 3.619 sosyal araştırma raporu hazırlanmıştır.

2. Salıverme öncesi düzenlenecek rapor

Salıverilme öncesi düzenlenecek rapor; ceza infaz kurumlarında kullanılmakta olan gözlem ve sınıflandırma formunda yer alan infaz sürecine ilişkin bilgiler, hükümlünün işlemiş olduğu suça ilişkin düşünceleri, psiko-sosyal servisin değerlendirmesi, eğitim durumu, çalışmaya ilişkin değerlendirme, gündelik yaşamına ilişkin değerlendirme bölümleri ve hükümlünün salıverilme sonrasına ilişkin düşünceleri ve yaşamı hakkındaki planları dikkate alınarak hazırlanan belgedir.

Raporun genel değerlendirme bölümünde, salıverilmeden sonra hükümlü hakkında mahkeme tarafından verilebilecek "yükümlülüğe" veya "rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirilmesine" ilişkin düşüncelere yer verilmemektedir.

Denetimli serbestlik sisteminin kurulması ile hâkim; hükümlünün topluma karşı taşıdığı tehlikelilik durumu ile yeniden suç işleme riskinin bulunup bulunmadığını değerlendirerek, koşullu salıverilen hükümlüye rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) atayabilecektir. Bu suretle hükümlüler, denetim süresi içinde takip altında bulunacaklar, aynı zamanda ihtiyaç duydukları öfke kontrol, madde bağımlılığı gibi programlara katılmak suretiyle kendisini suça iten nedenler ortadan kaldırılacaktır.¹⁹

Koşullu salıverme kararı ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Kanunu'nun 107'nci maddesinin dokuzuncu fıkrası gereğince rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirilmesine karar verilmemesi halinde hükümlü takip edilemeyecek ve denetlenemeyecektir. Sayılan hallerde, hükümlüyü suça iten davranışlarının, düzeltilmesi için müdahale programları uygulanmayacaktır.²⁰

Bu nedenle ceza infaz kurumunda koşullu salıverilecek hükümlülerin hakkında salıverilme öncesi düzenlenecek rapor düzenlenmesi infaz sistemi açısından önem arz etmektedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2006 yılında 1.188, 2007 yılında 3.350, 2008 yılının ilk dört ayında 1.634 salıverme öncesi rapor hazırlanmıştır.

3. Diğer plan, rapor ve formlar

Denetimin; hükümlüdeki hukuka aykırı davranışların düzeltilmesi süreci olarak özetlenirse, bu süreçte altı ayrı plan, form ve rapor düzenlenmektedir.

a. Denetleme planı

Denetleme planı; denetimin yöntemini belirleyen, gerektiğinde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi uzmanlar ile infaz ve koruma baş memurları veya infaz ve koruma memurları tarafından hazırlanan, şüpheli, sanık veya hükümlünün yükümlülüklerinin planlandığı, sonuçları itibariyle denetim planı ile eşdeğer olan belgeyi ifade etmektedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2007 yılında 7.727, 2008 yılının ilk dört ayında 5.829 denetleme planı hazırlanmıştır.

b. Denetim planı

¹⁹ Age., s. 12.

²⁰ Age., s. 12.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü veya bürosu, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu ve diğer kanunlarla verilen görevleri, soruşturma ve kovuşturma evreleri ile hükümden ve salıverilmeden sonra hazırlanacak bir denetim planı çerçevesinde yerine getirmelidir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2006 yılında 9.704, 2007 yılında 13.495, 2008 yılının ilk dört ayında 6.306 denetim planı hazırlanmıştır.

c. Denetim raporu

Denetim raporu; sanık veya hükümlü hakkında hazırlanan, denetim planı veya düzenlenmişse gözden geçirilmiş denetim planı doğrultusunda yapılan “üç aylık” uygulamanın değerlendirildiği, ayrıca raporun hazırlandığı dönemi takip eden sonraki üç aylık dönemde yapılması düşünülen mesleki çalışmaların açıklandığı belgedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2006 yılında 9.968, 2007 yılında 25.184, 2008 yılının ilk iki ayında 12.015 denetim raporu hazırlanmıştır.

d. Değerlendirme formu

Sanık veya hükümlü hakkında mahkemece;

a. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 51’inci maddesinin beşinci fıkrası,

b. 5275 sayılı Kanun’un 107’nci maddesinin dokuzuncu fıkrası gereğince, rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirildiği kararlar ile

c. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191’inci maddesinin üçüncü fıkrasının uygulandığı durumlarda denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü veya bürosunda görev yapan denetim görevlisi tarafından değerlendirme formu düzenlenmektedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2006 yılında 5.773, 2007 yılında 10.142, 2008 yılının ilk dört ayında 6.199 değerlendirme formu hazırlanmıştır.

e. Tanıma formu

Tanıma formu;

a. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 50’nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 105’inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince “*ücretsiz olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına*”,

b. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231’inci maddesinin sekizinci fıkrasının (b) bendi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 107’nci maddesinin yedinci fıkrası ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi gereğince “*ücret karşılığında çalıştırılmasına*”,

c. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 50’nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi, 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (c) bentleri, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu’nun 107’nci maddesinin sekizinci fıkrası ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231’inci maddesinin sekizinci fıkrasının (a) bendi gereğince “*bir eğitim kurumuna veya programına devam etme*” kararı verilen, sanık veya hükümlü hakkında denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından doldurulan belgedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerince, 2007 yılında 1.519, 2008 yılının ilk dört ayında 1.000 tanıma formu düzenlenmiştir.

f. Madde kullanım listesi

Madde kullanım listesi;

a. Hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191’inci maddesi gereğince tedaviye ve denetimli serbestlik tedbiri veya sadece denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiş olan sanık veya hükümlüler ile

b. Psiko-sosyal yardım veya rehberlik hizmeti verilen şüpheli, sanık veya hükümlülerden madde kullanımını olanların değerlendirilmesi aşamasında,

temel bilgi toplamayı amaçlayan belgedir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından; 2007 yılında 5.075, 2008 yılının ilk dört ayında 4.014 madde kullanım listesi hazırlanmıştır.

3. Şüpheli ve sanık ile suçtan zarar görene yapılan psiko-sosyal yardım

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri soruşturma ve kovuşturma aşamalarında suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmakta ve bu kişilere yardımcı olmakta ayrıca istek halinde şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmaktadır.

Psiko-sosyal yardım; şüpheli, sanık, hükümlü ile suçtan zarar görenin toplumla bütünleşmesi amacıyla sağlanan, psikolojik, sosyal, eğitim, sağlık, ekonomik, barınma danışmanlık gibi her türlü hizmet program ve kaynakları ifade etmektedir.²¹

B. Denetimli serbestlik sisteminin ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun azaltılmasına etkisi

Mahkemece verilen; tutuklama kararı yerine adli kontrol, kısa süreli hapis cezası yerine seçenek yaptırımların, denetimli serbestlik sistemi içinde yerine getirilmesi nedeni ile ceza infaz kurumlarının yoğunluğu azaltılacaktır.

1. Adli kontrol

Adli kontrol, tutuklama sebeplerinin (kaçma ve delilleri karartma) varlığına bağlı olarak işlediği bir suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma evresinde şüpheli veya sanığın, bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunmasını, katılanın zarar ve masraflarının giderilmesini sağlamak amacıyla belli yükümlülükler altına alınarak adli makam ve mercilerin denetimi veya kontrolü altına sokulmasıdır.²²

Adli kontrol kararı verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. *Birincisi*, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100'üncü maddesinde belirtilen tutuklama nedenlerinin bulunması, *ikincisi* cezanın üst sınırının üç yıl ve daha az hapis olmasıdır.

Adli kontrol verilebilmesi için cezanın üst sınırının üç yıl ve daha az hapis cezası olması koşulunun iki *istisnası* bulunmaktadır.

Bunlardan *birincisi*; yurt dışına çıkmamak ile güvence yatırmak yükümlülüklerinde cezanın üst sınırının üç yıl veya daha az hapis cezası olma koşulu aranmayacaktır.

İkincisi; ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun adli kontrolü düzenleyen 109'uncu maddesine 6 Aralık 2006 tarihli ve 5.560 sayılı Kanun'la eklenen yedinci fıkrası ile "kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında" yukarıda belirtilen süre koşulu aranmaksızın adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilecektir.²³

Avrupa'da tutukluların, ceza infaz kurumu mevcuduna oranı incelendiğinde²⁴;

Arnavutluk'ta, 2000 yılında %57, 2001 yılında %53, 2002 yılında %50 ve 2003 yılında %52,

Avusturya'da 2000 yılında %24, 2001 yılında %25, 2002 yılında %26 ve 2003 yılında %26,

Belçika'da 2000 yılında %41, 2001 yılında %41, 2002 yılında %36 ve 2003 yılında %35,

²¹ Vehbi Kadri Kamer, "Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı", Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim, 2007, s. 578.

²² B. Caner Hacıoğlu, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme", "Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi", Cilt: IX, Sayı 1-2, Yıl 2005, s. 171.

²³ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109'uncu maddesine bir fıkra ekleyen 6 Aralık 2006 tarihli ve 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 19'uncu maddesinin gerekçesinde; "Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında, maddede düzenlenen ceza miktarı koşulu aranmaksızın adli kontrole ilişkin hükümlerin uygulanmasına olanak sağlandığı" belirtilmiştir.

²⁴ <http://www.europeansource.book.org>, 30 Mart 2008, saat 20:03.

Bulgaristan'da, 2000 yılında %16, 2001 yılında %17, 2002 yılında %20 ve 2003 yılında %19,

Çek Cumhuriyeti'nde, 2000 yılında %28, 2001 yılında %24, 2002 yılında %21 ve 2003 yılında %20,

Danimarka'da, 2000 yılında %26, 2001 yılında %26, 2002 yılında %29 ve 2003 yılında %29,

Estonya'da, 2000 yılında %35, 2001 yılında %32, 2002 yılında %32 ve 2003 yılında %30, Finlandiya'da 2000 yılında %14, 2001 yılında %16, 2002 yılında %14 ve 2003 yılında %15, Fransa'da, 2000 yılında %34, 2001 yılında %33, 2002 yılında %36 ve 2003 yılında %38, Gürcistan'da, 2000 yılında %61, 2001 yılında %58, 2002 yılında %61 ve 2003 yılında %61, Almanya'da 2000 yılında %23, 2001 yılında %22, 2002 yılında %24 ve 2003 yılında %21, Yunanistan'da 2000 yılında %29, 2001 yılında %28, 2002 yılında %25 ve 2003 yılında %28,

Macaristan'da, 2000 yılında %22, 2001 yılında %20, 2002 yılında %19 ve 2003 yılında %18,

İzlanda'da 2000 yılında %19, 2001 yılında %9, 2002 yılında %19 ve 2003 yılında %7, İtalya'da 2000 yılında %44, 2001 yılında %43, 2002 yılında %40 ve 2003 yılında %37, Litvanya'da 2000 yılında %20, 2001 yılında %16, 2002 yılında %15 ve 2003 yılında %17, Malta'da 2000 yılında %39, 2001 yılında %31, 2002 yılında %30 ve 2003 yılında %33, Moldova'da 2000 yılında %33, 2001 yılında %30, 2002 yılında %28 ve 2003 yılında %24, Hollanda'da 2000 yılında %38, 2001 yılında %41, 2002 yılında %42 ve 2003 yılında %40, Polonya'da 2000 yılında %57, 2001 yılında %53, 2002 yılında %50 ve 2003 yılında %52, Portekiz'de 2000 yılında %30, 2001 yılında %28, 2002 yılında %31 ve 2003 yılında %26, Romanya'da 2000 yılında %22, 2001 yılında %23, 2002 yılında %20 ve 2003 yılında %15, Rusya'da 2000 yılında %27, 2001 yılında %25, 2002 yılında %22 ve 2003 yılında %17, Sloveçya'da 2000 yılında %27, 2001 yılında %26, 2002 yılında %30 ve 2003 yılında %33, Slovenya'da 2000 yılında %27, 2001 yılında %28, 2002 yılında %25 ve 2003 yılında %24, İspanya'da 2000 yılında %20, 2001 yılında %22, 2002 yılında %23 ve 2003 yılında %22, İsveç'te 2000 yılında %24, 2001 yılında %28, 2002 yılında %28 ve 2003 yılında %27, İngiltere ve Galler'de 2000 yılında %18, 2001 yılında %17, 2002 yılında %18 ve 2003 yılında %18,

İskoçya'da 2000 yılında %16, 2001 yılında %15, 2002 yılında %20 ve 2003 yılında %19, olduğu görülmektedir.

Ülkemizde adli kontrol altına alınan şüpheli ve sanıkların sayıları incelendiğinde; mahkemelerce 2006 yılında 6.978, 2007 yılında 13.577, 2008 yılının ilk dört ayında 5.639 adli kontrol kararı verilmiştir.

2. Hapis cezasına seçenек yaptırımlar

Bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır. Kısa süreli hapis cezası, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50'nci maddesinde belirtilen seçenек yaptırımlara çevrilebilmektedir.

Kısa süreli hapis cezasının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50'nci maddesinde belirtilen seçenек yaptırımlara çevrilebilmesi için iki koşulun birlikte bulunması gerekmektedir.

Birinci koşul, hükmedilen hapis cezası bir yıl ve daha az süreli olmalıdır. Burada önemli olan cezanın suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı değil, mahkemece verilen *sonuç cezasıdır*. Sanığın birden fazla suç işlemesi halinde bir yıllık süre her suç için ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

İkinci koşul, suçun Kanun'da yaptırımını olarak hapis ile adli para cezasının seçenek olarak gösterilmesi halinde mahkemece hapis cezasına hükmedilmiş ise bu ceza adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilmelidir. Bu son halde ceza, kesinlikle adli para cezasına çevrilmemelidir. Bu şartların varlığı hâlinde, kısa süreli hapis cezaları hâkimin takdirine göre adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilmesi mümkündür.

Ülkemizde adli kontrol altına alınan şüpheli ve sanıkların sayıları incelendiğinde; mahkemelerce 2006 yılında 317, 2007 yılında 4.508, 2008 yılının ilk dört ayında 2.918 hapis cezası yerine seçenek yaptırıma karar verilmiştir.

3. Hapis cezasının konutta infazı

Altı ay veya daha az süreli hapis cezanın infazı hafta sonları veya geceleri ceza infaz kurumunda infaz edilebilmekte, kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin mahkum oldukları altı ay, yetmişbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin mahkum oldukları bir yıl hapis cezası konutta yerine getirilebilmektedir.

Ülkemizde adli kontrol altına alınan şüpheli ve sanıkların sayıları incelendiğinde; mahkemelerce 2006 yılında 68, 2007 yılında 433, 2008 yılının ilk dört ayında 82 hapis cezasının konutta infazına karar verilmiştir.

C. Denetimli serbestlik sisteminin suç işleme oranının azaltılmasına etkisi

Denetimli serbestlik sisteminin suç işleme oranının azaltılmasına etkisi; madde bağımlılarının rehabilitasyonu, cezasının ertelenmesi ve koşullu salıverilen hükümlülerin denetimi ve koruma kurulları çalışmaları ile eski hükümlülere yardım yapılması başlıkları altında açıklanacaktır.

1. Madde bağımlılarının rehabilitasyonu

Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında verilen; madde bağımlılarının tedavisi sonucunda sadece madde bağımlılığının neden olduğu zararlar giderilmeyip, sonuçta bunun tetiklediği suçlarda da azalmalar görülmektedir.

İngiltere ve Galler'de yapılan bir araştırmada uyuşturucu kullanımının toplumdaki ekonomik etkisi, maliyetlerin % 99.5'ten fazlası uyuşturucu bağımlılarından kaynaklanan sorunlar olmak üzere onüç milyar Sterlin olduğu tahmin edilmektedir. Bunun içerisinde suçtan mağdur olanlar ile faileri adaletin önüne çıkarma, refah düzeyi ile ilgili yardımlar, sağlık ve sosyal bakım ile ilgili masraflar bulunmaktadır. Tedaviye harcanan her bir Pound'un, kamu bütçesinde altı Sterlinlik bir tasarruf sağladığı tahmin edilmektedir.²⁵

Çek Cumhuriyeti'nde 2004 yılında yapılan bir araştırma bu ülkedeki uyuşturucu üretimi ve dağıtımını suçlarının % 62'sininin, dolandırıcılık suçlarının % 25'inin, zimmete para geçirme suçlarının % 21'nin hırsızlık suçlarının % 20'sininin madde bağımlıları tarafından kendi tüketimlerini finanse etmek amacıyla işledikleri belirlenmiştir.²⁶

Finlandiya'da 2004 yılında 15-16 yaş gurubu arasında gerçekleştirilen bir araştırmada, 2003 yılında esrar kullananların yaklaşık % 7'sininin yasal olarak yarısından fazlasının uyuşturucu satarak ve geri kalanında genellikle hırsızlık yaparak uyuşturucu finanse ettikleri belirlenmiştir.²⁷

Ülkemizde tedavi ve denetimli serbestlik altına alınan sanık ve hükümlülerin sayıları incelendiğinde; mahkemelerce 2006 yılında 5.324, 2007 yılında 15.948, 2008 yılının ilk dört ayında 8.939 karar verildiği görülmektedir.

2. Hapis cezasının ertelenen ve koşullu salıverilen hükümlülerin denetimi

²⁵ **Bill Mchugh, Kate Munson, İngiltere Hükümet Dairesi Uyuşturucuya Müdahale Programı 2004, Eşleştirme Projesi, Türkiye'de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Kuruluşu, yayımlanmamıştır.**

²⁶ "Avrupa Uyuşturucu Bağımlılığı Merkezi", 2006 Yıllık Raporu, 2006 Belçika, s. 23.

²⁷ Age., s. 23.

Madde bağımlılarının tedavisi dışında; koşullu salıverilen ve hapis cezası ertelenen hükümlüler denetimi ile bunların tekrar suç işlemeleri önlenmektedir.

İngiltere denetimli serbestlik hizmetlerinin amaçlarından biri, denetim altında bulunan hükümlülerin suç işleme oranını % 10 azaltmaktır. Suç işleme oranındaki % 10'luk azalışın ikimilyon kişinin, mağdur olmaması anlamına gelmektedir.²⁸

Ülkemizde hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlülerin sayıları incelendiğinde; mahkemelerce 2006 yılında 125, 2007 yılında 2.227, 2008 yılının ilk dört ayında 1.401 karar verildiği görülmektedir.

3. Koruma kurulları çalışmaları ile eski hükümlülere yardım yapılması

3 Temmuz 2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu ile eski hükümlülere yardım kurumsal bir yapıya sahip olmuştur. Anılan Kanun gereğince Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 15 Ağustos 2005 tarihinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı kurulmuş ve Daire Başkanlığına bağlı Koruma ve Yardım Şubesi çalışmalarına başlamıştır.²⁹

Merkez teşkilatın dışında Ocak 2006 yılında 133 merkezde kurulan denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerinde koruma ve yardım birimi oluşturulmuştur. Eski hükümlülerin yardım talepleri bu birim tarafından incelenmeye ve değerlendirilmeye üzere koruma kuruluna iletilmeye başlanmıştır.

Koruma kurullarınca yapılan değerlendirme sonunda eski hükümlüye en uygun yardım yapılmaktadır.

Koruma kurulları çalışmalarına başladığı tarihten sonra; başvuruda bulunan 1.898 eski hükümlüye, 536 ayni, 283 nakdi, 902 iş, 89 kredi, 375 eğitim, 25 sağlık, 72 psiko-sosyal yardım olmak üzere toplam 2.282 yardım yapılmıştır.

Koruma kurullarınca eski hükümlülere yapılan yardımların yanında bu hükümlülere meslek kazandırmayı hedefleyen "Özürlü ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Komisyonun Kuruluşu ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" kapsamında hazırlanan 100 projenin 60'ı tamamlanmış, 3'ü devam etmekte ve 20'si önümüzdeki günlerde başlayacaktır. Sona eren 60 projeyi 680 eski hükümlü başarı ile tamamlayarak belgelerini almışlardır. Anılan Yönetmelik dışında sivil toplum kuruluşları ile yapılan 13 meslek edindirme projesinde 102 eski hükümlü belge almıştır.

Koruma kurullarının eski hükümlülere yönelik çalışmalarına paralel olarak Türkiye İş Kurumunca; 2005 yılında 6.694, 2006 yılında 6.454 ve 2007 yılında 4.590 eski hükümlü işe yerleştirilmiştir.

V. Değerlendirme

Devletler suça karşı toplumu, kolluk çalışmaları ve ceza adalet sisteminin işleyişi ile korumayı amaçlamaktadırlar. Toplum bilim ve kriminolojide buna resmi kontrol sistemleri denilmektedir. Resmi sistemler; toplumun kanunları ihlal etmemesi için caydırıcı olmasını, buna rağmen kurulları ihlal edenleri yakalanmasını, cezalandırılmasını ve rehabilitasyonunu hedeflemektedir. Bu kapsamda; devlet bu sistemlerin etkinliğini; kolluk gücünü kuvvetlendirerek, adalet mekanizmasının işleyişini hızlandırarak, hafif suçları ceza adalet sistemi dışarı çıkararak,

²⁸ **Davit Perry**, Ankara Hakimevinde yaptığı konuşma, 14 Kasım 2005, yayımlanmamıştır.

²⁹ Ülkemizde kurulan denetimli serbestlik sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgi <http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr> adresinden alınabilir. Son derece güncel bilgiler bulunan bu web sayfasını 8 Aralık 2006 tarihinden bugüne 122.000 kişi ziyaret etmiştir. Yine aylık elektronik ortamda çıkan denetimli serbestlik dergisinde denetimli serbestlik hizmetleri ile ilgili bilgi verilmektedir. Bu derginin 18 Mart 2007 tarihi itibarıyla ilk üç sayısını 11.000 kişi incelemiştir.

mükerrirler hakkında ceza uygulamalarını genişleterek ve çeşitlendirerek sağlamaya çalışmaktadır.³⁰

3 Temmuz 2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu gereğince ülkemizde denetimli serbestlik sistemi kurulmuştur. Kanun'un yürürlüğe girmesinden altı ay gibi kısa zamanda 133 merkezde denetimli serbestlik ve yardım merkezleri hizmete geçmiş, 133 merkezde ayrıca bu sistemi tamamlayan koruma kurulları oluşturulmuştur.

Denetimli serbestlik sistemi ile infaz hizmetleri yerine getirilmekte, Cumhuriyet savcılıklarına ve mahkemelere rapor hazırlanmakta ve eski hükümlüler ile suçtan zarar görenlere koruma ve yardım çalışmaları yapılmaktadır.

Mahkemelerce 2006 yılında 15.525, 2007 yılında 42.072 ve 2008 yılının ilk dört ayında 21.303 karar verilerek infaz için denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerine gönderilmiştir. Şube müdürlüklerince 2006 yılında 28.294, 2007 yılında 72.603 ve 2008 yılının ilk dört ayında toplam 41.632 rapor, plan ve form hazırlanarak Cumhuriyet başsavcılıkları ile mahkemelere iletilmiştir.

Denetimli serbestlik hizmetlerinin iki yıllık çalışmaları incelendiğinde, bu sistemin ceza adalet ve infaz sistemi içinde önemli bir yere sahip olduğu ve kısa zaman içinde kurumsallaşmasını tamamladığı değerlendirilmektedir.

³⁰ Ceza Hukuku Güncel Kaynakları, Cilt I, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s. 70-83, aktaran Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi - Türk Ceza Hukuku Derneği, Ord. Prof. Dr. **Sulhi Dönmezer** Armağanı, Ankara, Şubat 2008, Cilt I, s. 191.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, “4-11 Şubat 2006 Tarihleri Arasında Çek Cumhuriyeti’ne Yapılan Çalışma Ziyareti Raporu”.

Avcı, Mustafa; “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenekler”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceza Hukuku Güncel Kaynakları, Cilt I, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s. 70-83, aktaran Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi- Türk Ceza Hukuku Derneği, Ord. Prof. Dr. **Sulhi Dönmezer** Armağanı.

Dursun, Selman, Atlıhan, Özen; “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi, Suç Politikası”.

Hacıoğlu, B. Caner; “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme”, Atatürk Üniversitesi Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi.

Kamer, Vehbi Kadri; “22 Aralık 2006 tarihinde Nevşehir’de Yaptığı Konuşma” ; 03 Kasım 2007 tarihinde Samsun Barosu tarafından düzenlenen seminerde “Denetimli serbestlik” konusunda sunduğu tebliğ.; 2007 yılında denetimli serbestlik sisteminin hâkim ve Cumhuriyet savcılarına tanıtılması amacıyla 14 ilde 3582 hâkim ve Cumhuriyet savcısının katıldığı seminerler sunduğu tebliğ.; 21 Mart 2007 tarihi ile 23 Mart 2007 tarihleri arasında “Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı”nda denetimli serbestlik, koruma kurulları ve çalışmalara sivil toplum desteği konusunda tebliğ.; “Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı”.

Mchugh, Bill, Munson Kate; İngiltere Hükümet Dairesi Uyuşturucuya Müdahale Programı 2004, Eşleştirme Projesi, Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Kuruluşu.

Özbek, Mustafa; “Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması”, Makale.

<http://www.google.com.tr/search?hl=tr&q=%22Denetimli+Serbestlik+%28Probation%29%22ta>.

Perry, Davit; Ankara Hakimevinde yaptığı konuşma, 14 Kasım 2005.

Schoch, Heinz; “Denetimli Serbestlik Yardımı ve İnsancıl Ceza Yargısı”, Çeviren, **Bacaksız, Pınar**, “Suç Politikası”.

Sokulu-Akıncı, Füsun; “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar ve Alternatifleri, Yirmibirinci Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu” (21-22 Ocak 2000), Ankara, 2001, s. 53, aktaran, **Demirbaş, Timur**, “İnfaz Hukuku”.

Yücel, Mustafa Tören; *Kriminoloji, “Suç ve Ceza”*, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını
.http://www.probaton.homeoffice.gov.uk/files/pdf/A%20Century%20of%20Cutting%20Crime%201907%20-%202007.pdf, 31 Ağustos 2007, Saat:20:40.
<http://www.europeansource.book.org>, 30 Mart 2008, saat 20:03.